

A black and white photograph of a stone wall with a tower in the background and vintage cars in the foreground. The tower has a dome and a spire. The cars are parked in a row, and the wall is made of large stone blocks. The sky is clear with some clouds.

Jaume Subirana

CAFARNAÛM

Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta

Un cafarnaüm és per al *Diccionari català-valencià-balear* (i vull creure que per a molts illencs, valencians i catalans) sinònim de confusió, de barreja desordenada. A l'Orient Pròxim, a la riba del llac Tiberíades, Cafarnaüm són avui també unes ruïnes visitades pels turistes, que hi van a veure la suposada casa de Simó Pere i l'aigua damunt de la qual algú va ser capaç de fer unes passes. Perquè, fins al segle VII, Cafarnaüm (*Kfar Nahum* en hebreu) va ser alhora un poble sense història i la paraula per dir 'casa meva' d'uns quants centenars d'agricultors i pescadors tirant a modestos, entre els quals hi hagué els primers deixebles de Jesús: Joan, Pere, Andreu, Jaume i un obscur recaptador d'impostos, Mateu, que havia d'acabar convertit sense voler-ho en escriptor a força d'evocar algunes coses vistes i escoltades, o viscudes. Ara, Cafarnaüm és també el nom d'aquest llibre de notes que teniu a les mans, promiscu i recosit com ja ho eren *Suomenlinna* i *Adrada*. Perquè tot i que hi hagi evocacions i estampes viscudes, un llibre de notes no són unes memòries, ni tan sols un dietari; s'assembla més a un calaix de records, a un àlbum de retalls, a un cafarnaüm literari. El meu *Cafarnaüm*.

J. S.

DESEMBRE. UN ALTRE COMENÇAMENT

JOS – Diem *jo* i ens quedem tranquils, quan no som mai al mateix lloc, no fem mai la mateixa cara, no fa mai el mateix temps, no tenim un sol pensament repetit ni ens acompanyen mai les mateixes persones. Potser diem *jo* per arrelar. Contra el flux poderós, anomenar (i, doncs, plantar) una identitat.

COM S'ESBORRA UN NOM? – Hi ha un gest que no acabo de saber fer: treure el nom d'un amic difunt de l'agenda, de la llista de contactes del correu electrònic, dels telèfons guardats al mòbil. Són accions sense litúrgia, i jo em pensava que no en tenia encara edat fins que les he hagudes de repetir unes quantes vegades («I el que t'espera», m'advertia fa poc algú més gran). Què fas amb aquell nom, amb aquella adreça, amb tot el que hi va associat? Em vaig assabentar de bursada de la mort d'Adrià Chavarria i per una estona, per uns dies de fet, va ser com si no ho hagués entès bé, com si encara hagués d'arribar aquell exemplar de *Rels* i com si encara fóssim a temps de trobar el moment per al cafè pendent. Ara ja no hi haurà revista ni cafè.

HIEROFANIA – Mircea Eliade proposa el terme *hierofania* (de *hieros*, ‘sagrat’, i *faneia*, ‘manifestar-se’) per referir-nos a una manifestació del sagrat a través d’elements o referents quotidians (com ara una muntanya, o una ciutat), sovint en forma de models ideals. Jerusalem no és una ciutat, és un símbol (o un nus de símbols). Davant de la Ciutat Santa és per tant de simbologia, no pas d’urbanisme, ni tan sols de política, del que caldria parlar.

A JERUSALEM, DAVANT DEL MUR – M’agrada la idea d’un Déu present en el no-res, que resta en la ruïna, que és memòria en la destrucció.

*

Pedra freda a la mà. Alguna mena de vibració que no tens manera de saber si és altra cosa que pura suggestió. I tots aquests paperets que ataconen literalment els intersticis dels grans blocs amb agraïment, desig, puresa, vilesa, ambició, ceguesa, penediments, humilitat... Tot el que puguem imaginar convertit en paper, en petites notes que ningú no ha de llegir mai podrint-se les unes a sobre, al costat, a dins de les altres, fregant en silenci els grans carreus del mur d’un temple que ja no hi és. Les llegiria totes.

*

Ridiculesa de les reglamentacions. I aquí som a l’ull del tifó, al súmmum, al vòrtex de la interpretació del text d’on s’extreuen les regles que interpreten els textos i mil·limetren la vida de qui s’hi avé.

*

Dures paraules de Verdaguer (que en diu «Plaça dels plors dels jueus») sobre el lloc i el que hi veu. No en perdona ni una, als «pobres fills d'Abraham». En general, malgrat la ultrapropaganda planiana, la lectura del *Diari d'un pelegrí a Terra Santa* costa, passat un segle llarg.

*

Aquest és el Mur vell. Ara tenen també el nou, que des d'aquí és com si no existís.

CAMINS – He passat anys buscant alguna autoritat, si més no una citació, per justificar-me. Ara per fi n'he trobat una. Diu que ho va dir el rabí Nahman de Breslov (o Breslev): «No demanis el teu camí a ningú, sobretot a qui el coneix. Llavors ja no et podries perdre». Doncs això, que no es demana el camí.

SANTA LLÚCIA – Torrejar, torrejar, no escometre. Ni amagar-se.

ESTALAGMITA – La primera conclusió és ben senzilla: la feina de veritat es fa molt a poc a poc. Sedimenta, més que no avança. Per això (entre d'altres raons, suposo) costa tant veure-la amb els nostres ulls, mesurar-la amb xifres i agendes, explicar-la xerrant-ne.

EN UNA TARDA – Després de la mort de Moisès, al primer dels «llibres històrics» de l'Antic Testament, Jahvè exhorta el seu servent Josuè a assumir el lideratge del

poble i a travessar el riu Jordà per començar la conquesta de la terra promesa. Jericó és la primera ciutat que Josuè i els israelites assetgen (amb set sacerdots voltant-ne les muralles portant set corns davant de l'arca), que assalten i que, d'acord amb el mandat diví, exterminen. Només se'n salvà Rahab, la prostituta, que havia ajudat els espies israelites enviats d'amagat. Quan tot això passava, Jericó ja era una vella ciutat (és de fet una de les ciutats més antigues del planeta), i tot i la terrible maledicció de Josuè (Js 6:26), la seva llarga història arriba fins als nostres dies, en què forma part de la Cisjordània.

Passem a prop d'aquesta Jericó camí del mar Mort i el guia ens conta que l'anomenada *ciutat de les palmes* té vuit mil anys d'antiguitat. Unes hores després, havent surat una estona en l'aigua salabrosa, embotornats potser pels canvis de pressió i de microbús, endormiscats per l'hora, la carretera i el cansament, sentim el nou guia que torna a parlar de Jericó quan la veiem en la distància, ara a les finestres de la dreta, i ens explica que és antiquíssima, té deu mil anys d'història. A centenars de metres per sota del nivell del mar els segles i les tardes passen molt de pressa.

PLUJA I PAU – «Jo he vist el Nègueb florit», va dir-me. «Per què no he de creure que la pau sigui possible?»

UN ACUDIT – Un enquestador demana a un rus, un polonès, un nord-americà i un israelià: «Perdonin, quina

és la seva opinió sobre l'actual escassetat de carn?». El rus li respon: «Què és una opinió?». El polonès: «Què és carn?». El nord-americà: «Què és escassetat?». I l'israelià: «Què és perdonin?».

A QUÈ – David Mamet, a *The Wicked Son*: «Per a mi, la vida real consisteix a pertànyer».

UN ALTRE COMENÇAMENT – Abans-d'ahir vaig llegir la notícia de la mort de Robert Mulligan, director de *To Kill a Mockingbird* (en català, *Matar un rossinyol*), la pel·lícula basada en una famosa novel·la de Harper Lee, ambdues més que recomanables per diverses raons. Però per a mi *To Kill a Mockingbird* són sobretot uns crèdits memorables, una d'aquelles escenes que la veus i ja no te n'oblides. Potser només sé mirar-me les coses a trossos, de massa a prop, però amb una seqüència d'obertura com aquella Mulligan va fer-se'm tan gran, tan admirable, com el Mantegna amb aquells conills que travessen el pont fugint de l'Hort de les Oliveres o com Rosselló-Pòrcel amb els dos versos finals d'«A Mallorca, durant la guerra civil».

Com a fermall d'una vida, l'inici d'una història tornada a explicar. Començament dels començaments, diu el poeta, un altre començament: avui, demà i sempre tot reprèn. I la innocència haurà de tornar a ser defensada i les nostres paraules, com una bala de vidre, rodaran a poc a poc fins que topin amb d'altres. Felices vigílies.

EN SAP TANT! – Tots els rellotges aturats donen l'hora amb precisió dos cops al dia.

LLIBRES I LLIBRES – Parlem i parlem de llibres, els glossem i els comparem, els premiem i els recomanem, els critiquem, els obviem, els comprem, els desem al prestatge, els deixem als amics com si tots fossin una mateixa matèria, o si més no una cosa semblant. En el fons, ens assemblem molt més les persones entre nosaltres (convençuts que cadascun és únic) que no els llibres entre ells. En diem llibre, vull dir, però sempre ho hauríem d'adjectivar.

AL DAVANT DE L'ESCOLA, DE BON MATÍ – Esperant al carrer que marxin d'excursió, em fixo en un ram de llimones rere el filat i, per sota, en la gran cinta de tons grisos i crus de la paret despintada, escrostonada, a trossos malmesa. M'ho miro i penso que no ser-hi serà no esperar-se i no veure-ho. Llimona, paret, escola, carrer... Cap màgia o encant especial, i en això tot l'encant. Quotidià, comú. Un racó. Suspensió de les fulles i els fruits, vius rere la matèria inerta però historiada i contra el moviment frenètic. Vius i encalmats. Marxant, m'ho miro de més lluny: els tocs de groc i verd del llimoner, la reixa translúcida i la paret opaca, un cotxe vermell mal aparcat, la vorera, el pal del semàfor, branques nues d'arbres i la forma gran d'un autobús que avança i esborra la vista fugaç, el grup de

pares i mares que s'esperen, un banc, més cotxes passant rabents més a la vora, molt a prop, just per davant meu, com si jo fos ja a dins de l'acumulació de plans, un últim pla que no puc veure i sí veuen en canvi les llimones o la Maria, que saluda enriolada, invisible, empipada perquè no responc, des de dins de l'autocar del futur amb els seus vidres fumats.

DIALECTE – Emilio Manzano explica a la premsa, arran dels seus *Pinyols d'aubercoc* (a *L'Avenç*), que viu en tres llengües però morirà en dialecte. O altrament dit: com més petits, més infinits.

EL SENYOR DE CADA DIA – «Carner és un pòsit, un dipòsit.» Fonalleras *dixit*.

CONTAR, MÉS QUE COMPTAR – Un publicista raonable (ell s'anomena «assessor en comunicació», però ja ens entenem) apunta en una entrevista que, avui dia, fer que els missatges arribin és cada vegada més complicat i que el que toca és sobretot (va pels polítics i les empreses, però també per cadascun de nosaltres) aprendre a *contar* les coses, perquè altrament ningú no parará atenció en nosaltres, ningú no ens dedicarà el seu temps. I sosté que aquesta és, de fet, la moneda social dels nostres dies: el temps d'atenció que prestem o se'ns presta. Vull dir que gràcies, lector, per ser aquí.

SINTETITZA-M'HO – Surto d'una reunió d'alta volada.
I em ve al cap un *koan* del budisme zen:

–Mestre –demana el deixeble–, explica'm quin és el secret de la vida.

–No puc.

–Per què no?

–Perquè és un secret.

AQÜEDUCTE – «Al costat dels nord-americans i els japonesos, els europeus són actualment els viatgers més entusiastes i infatigables del món: el nombre de quilòmetres a l'any que recorre cada un fa semblar molt poca cosa els rècords de què presumeixen els nadius d'altres continents. Europa, però, és introvertida. La major part dels rodamons europeus ja no veu la resta del món com una missió; a hores d'ara és un simple destí turístic. A condició, no cal dir-ho, que el servei sigui ràpid i el personal somrigui tota l'estona, que les instal·lacions i el bar funcionin perfectament, que el menjar sigui de bona qualitat, que no faltin els vigilants armats ni els circuits tancats de televisió... i que el preu no sigui excessiu.» (Zygmunt Bauman, *Una aventura anomenada 'Europa'*)

AIÓ – Arribem a Palma. Dins de la cabina, una jove mare que duu el fill en braços li mostra el món a l'altra banda de la finestreta, i l'ensinistra:

–Mira, mira s'avió, Toni!

–Aió...

–No, digueu-ho bé: avión, avión.

LLIÇÓ D'HISTÒRIA – Al Saló del Tinell, acte de celebració dels dos anys del *pacte del Tinell*. Em miro embadalit les pintures murals gòtiques, amb aquests arbres essencialitzats, les comes de l'exèrcit que marxa a peu... Ha parlat Joan Saura, ara acaba Carod-Rovira i llavors pren la paraula el president, i comença dient que en aquesta magnífica sala no pot començar sense una referència històrica... Penso: «Això sí que és una altra manera de fer». I llavors explica que ara fa trenta anys van rebre aquí el rei Joan Carles acabat de nomenar (perquè l'Ajuntament estava ocupat pels funcionaris en vaga) i que fa poc menys de vint anys en aquesta mateixa sala es van celebrar les exèquies de Maria Aurèlia Capmany («la meva regidora de Cultura»). Fins aquí la història. Cap menció dels murals, del gòtic en què vam ser grans i que encara ens acull i ens sustenta, ni tan sols l'apunt obvi de la recepció a Colom. Així és la història per a Maragall: la de Barcelona i l'Ajuntament als darrers trenta anys. No tenir-ho present és un error.

JOCs – Paul Auster: «L'art és un joc que cal prendre's seriosament». Com la vida, doncs. Però molt abans Robert Louis Stevenson ja li havia respost: «Sí, l'art és un joc. Però s'hi ha de jugar amb la seriositat d'un nen que juga».

DE CUCS I ARRELS – Escolto Ruthie Henshall desgranar encalmada i amb una afinació perfecta «But Not for Me», «Summertime» o «They All Laughed» de Gershwin, però a casa hi fa fred, l'agenda fa por i persones que m'importen no ho passen bé i jo no sé ajudar-les: em trobo canviant el CD marró fosc per un de marró clar que té a prop a la prestatgeria tot i ser ben diferents, i les guitarres dels Gipsy Kings omplen la sala amb la força del vent d'«Aven Aven».

Em preparo un *chai* ben carregat i m'assec amb les dues portades a les mans, tan allunyades i tan meves totes dues, lluny i a tocar de Broadway i la Camarga. Arriben «Amigo» i «Fandango» i la melangia de «Nuages», i amb «Petita noia» em sembla que veig Peret entre els que toquen a prop de la fusta humil a terra, i llavors em fixo en un espectador una mica allunyat, participant distant amb ulleres i vestit fosc, mig d'esquena, i em giro i somric i ve que sortint del cercle, de tornada al fred de les parets de casa, taral·lejo com Frank Sinatra però amb les guitarres dels Reyes de fons, citant Shakespeare:

*The odds were a hundred to one against me
The world thought the heights were too high to climb
But people from Missouri never incensed me
Oh, I wasn't a bit concerned
For from history I had learned
How many, many times the worm had turned*

APARENÇA NACIONAL – La notícia acaba d'aparèixer a *La Vanguardia* digital, i als encaçadors de perles de redacció ens alegrarà el Ninou: agents del Cuerpo Nacional de Policía han enxampat cinc atracadors que fugien d'una joieria i els han disparat a parts no vitals per no respectar l'alto: «Finalmente, los policías detuvieron a cuatro de los cinco atracadores, que por su apariencia externa no parecen tener nacionalidad española, de acuerdo con los datos facilitados por el portavoz de la Jefatura Superior».

Ara que als futbolistes estrangers els nacionalitzen tan de pressa, potser que els clubs pensin a afegir a les revisions mèdiques habituals algun retoc de decoloració i de cirurgia estètica, no fos cas que un agent despistat confongui els nous cracs i els tirotegi a la sortida del sastre un dia que hagin anat a comprar-se una mica d'aparença externa nacional.

MIDA I PRINCIPIS – No sé com s'ho fan, els principis, que gairebé sempre acaben tan a prop dels més grans.

PACIÈNCIA I DIETARI – Conten que l'any 1947, quan només en portaven *ocho* de *paz* i Evita Perón es passejava per Espanya com ara els clenxinats apòstols de la desintegració, Josep Pla li va recomanar a Néstor Luján: «Tingui paciència, llegeixi els escèptics, obri un dietari».

INCREÏBLE – Dues hores llargues de cotxe, cua per aparcar-lo, una bona estona per revestir-se, cua per comprar

car un forfet curt, cua per llogar l'equip, cua per pujar al telecadira... Però diu que a dalt de tot de les pistes la sensació és increïble. Suposo que deu ser que sí.

PARTING? – Primer miraves algunes esglésies pensant si t'agradaria casar-t'hi; ara, et demanes si t'agradaria que un violoncel hi toqués per tu «El cant dels ocells». Fa anys, si t'haguessis trobat una perfecta bella pèl-roja com la seva somrient a la porta del bar (ni un anunci, no ho hauria fet millor) com a mínim li hauries aguantat la mirada, potser t'hauries plantejat d'entrar-hi a fer una pinta. Ara, un cop sol a casa has buscat un compacte de Sinéad O'Connor i escoltes «The Parting Glass» i repeteixes fluix fluixet els versos de Kirk Jones:

*So fill to me the parting glass,
Goodnight, and joy be to you all.*

LLUM A LA CEL·LA – A les pàgines de «Diàleg» de l'*Avui* no només hi ha trompetades. *Avui*, per exemple, Màrius Sampere hi publica un magnífic poema de Nadal, i hi escriu: «Mentre que nosaltres, els artistes-demiürgs, els folls creadors, per això tan pròxims a la Divinitat, ens limitem a la pràctica immediata de la nostra dèria imperdonable; sense veu ni vot, sense més comentaris que algun sospir desolat, ocupem la cel·la monacal més ombrívola. [...] Però si de la creació en treus la foscor, en treus la llum».